

เข้าวรเข้าพง

พระอาจารย์สงบ มนัสสุนโต

เทศน์พระวันที่ ๑๑ พฤศจิกายน ๒๕๕๘

ณ วัดป่าสันติพุทธาราม (วัดป่าเขาแดงใหญ่) ต.หนองกวาง อ.โพธาราม จ.ราชบุรี

ตั้งใจนะ ตั้งสติ ฟังธรรม เราบวชมาเราบวชมาเพื่อสัจธรรม เราไม่ได้บวชมาเพื่อโลก โหมบวชตายเพราะลาภ ตายเพราะเหยื่อ เราไม่ใช่โหมบวชไป เราบวชมาเป็นพระ เวลาบวชอุปัชฌาย์ยกเข้าหมู่ มันเป็นสมมุติสงฆ์ สมมุติสงฆ์ สงฆ์เหมือนกัน เห็นไหม ดูลิ เวลาชาวบ้านเขาบอก เวลากราบพระๆ กราบแต่ลูกชาวบ้าน มันก็เป็นลูกชาวบ้านโดยความรู้สึกของโลก เพราะเราเกิดมาเรามีพ่อแม่ แม่เรา เห็นไหม เป็นฆราวาส เราเกิดมาเราก็เป็นลูกชาวบ้าน นั่นนะ พระก็มาจากชาวบ้าน ชาวบ้านแต่มีศรัทธามีความเชื่อ

ถ้ามีศรัทธาความเชื่อ เรามาบวช บวชมาเพื่อเป็นสมมุติสงฆ์ บวชมาเป็นศากยบุตร บวชมาโดยธรรมวินัย แต่บวชมาแล้วเราจะมาประพฤติปฏิบัติไ้ เราจะเอาจริงเอาจังใจ เราเอาจริงเอาจังเพราะอะไร เพราะเราเกิดมาทั้งกลางพุทธศาสนานะ เราเกิดมาเพราะร่วมสมัยกับครูบาอาจารย์ของเรา เวลาครูบาอาจารย์ของเราะ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านทำความเป็นจริงของท่าน เพราะท่านทำความเป็นจริงของท่าน ท่านถึงได้มีคุณธรรมในหัวใจใจ ถ้าได้มีคุณธรรมในหัวใจ ท่านไม่ห่วงไ้ไปกับโลก

ดูหลวงปู่มั่นลิ หลวงตาท่านบอกถ้าพูดถึงทางโลก หลวงปู่มั่นท่านไม่มีความสุขทางโลกเลยละ ไปอยู่ในป่าในเขา เห็นไหม ดูลิ เวลาสัตว์ สัตว์มันอยู่ในป่าในเขาของมัน มันอยู่โดยสัญชาตญาณของมัน มันเป็นสัตว์ป่า มันมีอิสรภาพ มันมีเสรีภาพของมัน มันจะหาอยู่หากินของมันตามแต่สายพันธุ์ของมัน มันเป็นสัตว์ แต่เราเป็นมนุษย์ มนุษย์เห็นไหม มนุษย์อยู่ป่า ชาวป่าชาวเขา เขาอยู่ป่าของเขา เขาทำพิธีไร่ของเขา เขาก็หาอยู่หากินของเขา นั่นมันเป็นชนชาวไทยภูเขา เขาอยู่ชนกลุ่มน้อย นั่นเขาอยู่ของเขาโดยธรรมชาติของเขา

แต่นี้เราเกิดมาเป็นมนุษย์ไง มนุษย์มีการพัฒนา มนุษย์มันเจริญขึ้นมา เห็นไหม มนุษย์คุณภาพของชีวิตใช้ไหม เขาก็มีเครื่องอำนวยความสะดวกกันไง เขาบอกทำอย่างนั้นมันจะสะดวกขึ้น มันเป็นคุณภาพชีวิต เวลาเราบวชเป็นพระมาตั้งแต่สมัยพุทธกาล องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าบอกว่ให้พระเรามีสมบัติส่วนตัวก็มีบริวาร ๘ สิ่งทีบริวาร ๘ มันเป็นปัจจัย ๔ เห็นไหม บาตรก็เป็นอาหาร เครื่องนุ่งห่มก็เป็นผ้าไตร ถ้ายากก็น้ำตองมูตรเน่า ที่อยู่อาศัยก็โคนไม้ เรือนว่าง นี่ปัจจัย ๔ ไง

เราถือตามองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไ้ เราไม่ตื่นกับโลกไ้ ไม่ตื่นกับโลกแต่โลกมันเจริญขึ้น เห็นไหม ดุสิต กึ่งกลางพุทธศาสนาศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง ก็เจริญในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า แต่เวลาโลกเจริญเจริญทางวัตถุไ้ ถ้าโลกเจริญวัตถุเห็นไหม ดุสิต เขาก็ตื่นเต้นกับทางวัตถุเขาไป เขาถึงมองว่าหลงปุ้มันไม่มีความสุขเลย มีแต่ความทุกข์ความยาก ความทุกข์ความยากทางโลก ทางโลกมันอัตคัดขาดแคลน ถ้ามองทางโลกไ้ ถ้ามองทางโลก เห็นไหม

แต่ท่านมีคุณธรรมในหัวใจของท่าน ท่านมีความสุขของท่าน มันวิมุตติสุข วิมุตติสุขสุขเหนือโลก โลกที่คาดหมายไม่ได้ไ้ นี่ปัจจัย ๔ ปัจจัย ๔ มันก็มีสมบูรณ์ของมันอยู่แล้ว เพราะบิณฑบาตมันก็มีอาหารตกบาตรอยู่แล้ว เวลาเครื่องนุ่งห่ม เป็นครูบาอาจารย์ที่มีชื่อเสียงคับฟ้าจะเอาสิ่งใดก็ได้ แม้แต่คราวสงครามโลกเขาอัตคัดขาดแคลนกัน เวลาพระเราผ้าอัตคัดขาดแคลน ก็ยังมีคนเอาผ้าเป็นพับๆ ไปถวายท่านในป่า ในป่ายังเอามาเจือจานหมู่คณะได้ เห็นไหม เวลาสิ่งใดได้มาก็ให้หมู่คณะก่อน จนหลงตาท่านบอกว่า

“แล้วหลงปุ้ละ แล้วครูบาอาจารย์ละ”

“เราเป็นหัวหน้า เป็นหัวหน้าเดี่ยวใครก็ถวายเองละ แต่ไอ้พระหนุ่มเณรน้อยนั่นสิไม่มีให้พวกนั้นก่อน พวกนั้นก่อน”

นี่ไ้ ขนาดอยู่ในป่าในเขาแล้วท่านยังมีอำนาจาสนาบารมีคุ้มครองดูแลอีก ยังเข้าใจได้ นี่ไ้บอกว่าถ้าเป็นเหมือนทางโลกไม่มีความสุขเลย ไม่มีความสุขเลยเพราะเราพอใจ เราทำเองไ้ เราทำเอง เราเคร่งครัดกับตัวเราเอง ประหยัดมัธยัสถ์ เราประหยัดของเรา สิ่งใดได้มาแล้วเราใช้สอยของเราให้คุ้มค่าไ้ สิ่งที่เขาหามาปัจจัยเครื่องอาศัย ฆราวาสเขาหาของเขามาด้วย

น้ำพักน้ำแรงของเขา ถ้าด้วยน้ำพักน้ำแรงของเขา เขามาถวายน เขาต้องการบุญกุศลของเขา เขาให้บุญของเขาสมบุญของเขา แล้วเราใช้สอยด้วยความประหยัดมัธยัสถ์

นี่พูดถึงปฏิกิริยา ผู้ให้ให้ด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ ผู้รับรับด้วยความสะอาดบริสุทธิ์ ครูบาอาจารย์ของเราเป็นอย่างนั้น เขาบอกว่าไม่มีความสุขเลย แต่ถ้าความสุข ความจริงความสุข กับความจริงก็จิตใจใจ วิมุติสุข สุขอันนั้นมีคุณค่ามาก มีคุณค่ามากเพราะสุขอันนั้นมีคุณค่า ความเป็นอยู่อย่างนั้นมันถึงมีความสุข ใจอยู่ป่าอยู่เขาก็ก็นมีความสุข ความสุขเพราะอะไร เพราะมันไม่คลุกคลีกับใครทั้งสิ้น ใครจะแสวงหาก็ก็น่าต้องชวนชวยไปหาตนเอง

ถ้าไปหาตนเอง นี่สิ่งที่มันเป็นธรรม เป็นธรรม เห็นไหม ถ้าเป็นธรรม สิ่งนี้เป็นครูบาอาจารย์ของเรา ถ้ามีครูบาอาจารย์ของเรา เห็นไหม เวลาพระเราบวชแล้ว ปฏิบัติแล้ว ถึงเวลาเราออกวิเวกของเรา ถ้าวิเวกของเรา รุดงค์เข้าไปไปป่าไปเขา ในป่าในเขามันก็มีร่องมีรอย ในทางเดิน ทางเดินของช้าง ช้าง สัตว์ป่านั้นเดินเป็นรอย เราเดินไป เรารุดงค์ไป เพื่อความวิเวกเพื่อความสงบของเราใจ

เวลาเราไปเที่ยวป่า เที่ยวป่านั้นมีวัฒนธรรมไหม มันมีในพระกรรมฐานเขารุดงค์ของเขา เขามีปัญญาของเขา นี่ไปป่าไปเขา เวลาเข้าป่าเข้าเขา เวลาสัตว์ป่านั้นอยู่ป่า สัตว์ป่านั้นอยู่ป่า ด้วยสัญชาตญาณของมัน สัตว์ป่าเขาดำรงชีวิตของมัน ชีวิตของมันเขาไล่ล่า เห็นไหม ดูลิ สัตว์นักล่า ล่าเป็นอาหาร คนก็ยังไปล่ามันอีก มันต้องรักษาชีวิตของมัน เห็นไหม เขาอยู่ป่าอยู่เขา เพื่อรักษาชีวิตของเขา นี่เขามีความเป็นอยู่ของเขา แต่เราเข้าป่าไป เราไม่ได้เข้าป่าไปอย่างนั้น เราเข้าป่าเพราะมีครูมีอาจารย์เป็นผู้ชี้แนะ มีครูบาอาจารย์ท่านดำเนินกันมาก่อน

เวลาพระป่า พระป่าก็องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้อยู่โคนต้นโพธิ์ สิ่งที่ต้องสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดในป่า ตรัสรู้ในป่า นิพพานในป่า ในป่าทั้งนั้น ในป่าคือสังขารธรรม สังขารจะเป็นอย่างนั้น ไม่ใช่สิ่งที่มนุษย์สร้าง มนุษย์สร้างสิ่งนี้ มันสร้างขึ้นมานะ เห็นไหม มันเป็นเรื่องโลกๆ ทั้งนั้น เวลาเรื่องความเป็นจริง ความจริงมันอยู่ในป่า ในป่านั้นมีข้อวัตรปฏิบัติ

เวลาพระอยู่บ้าน วัดบ้านเขายังมีกิจกรรมของเขา ถ้าเป็นพระป่า พระป่าต้องทำให้มากขึ้น เห็นไหม สวดมนต์สวดพร เราสวดของเรา ดูลิเราสวดปาฏิโมกข์กัน เวลาพนัสนิย ๕

พรรษาไป เราได้หมดละ สวดปาฏิโมกข์ก็ได้ ทำสิ่งใดก็ได้ สิ่งนั้นเราทำมากกว่าเขา มากกว่าเขา เพื่ออะไร เพื่อคุ้มครองดูแลใจ เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ในหัวใจของเราใจ

เพื่อความสะอาดบริสุทธิ์ในหัวใจ เห็นไหม เราเข้าป่าเข้าเขาไปด้วยข้อวัตรปฏิบัติ เราไม่ใช่เขารกเข้าพงใจ ถ้ากิเลสมันพาเขารกเข้าพงด้วยทวิฏฐิมานะ ด้วยความสำคัญตน สำคัญตนว่าตนเองมีคุณภาพ ตนเองมีปัญหา ปัญหานี้ปัญญาของกิเลสมันก็ดึงเขารกเข้าพงไปหมด มันไม่มีข้อวัตรปฏิบัติ มันไม่มีหลักมีเกณฑ์ ถ้ามีหลักมีเกณฑ์สิ่งใดมันเขารกเข้าพง เขารกเข้าพงก็เขารกกิเลสใจ กิเลสมันพาเขารก นี่เขารกเข้าไป เห็นไหม ไปติดกับทั้งนั้น

แต่ถ้าเรามีข้อวัตรมันมีร่องมีรอย มันมีการกระทำ เวลาเราเข้าป่าเข้าเขาไป เห็นไหม ดูลิถ้าปรารถนาขนาดไหนมันก็มีทางสัตว์มันเดิน สัตว์มันเดินเป็นร่องเป็นรอย เราเดินตามนั้น เวลาครูบาอาจารย์นี้เสขิยวัตร สิ่งทีเสขิยวัตรเราจะปูผ้าปูนอน เราจะปูผ้าอย่างเพื่อจะพัก เราทำยังงั้นมันก็เลือกชัยภูมิเอาใจ แล้วที่มันสงบสงัด เห็นไหม เวลาค่าคืนขึ้นมามันสงบสงัดขึ้นมา เวลาเราภาวนาจิตมันเป็นสมาธิ มันแว้งว้าง มันมีความสุข มันมีความสุข เห็นไหม มันว่างไปหมด มันพอใจ

เราแสวงหาสิ่งนี้ แล้วถ้าไปถึง เห็นไหม มีสัตว์ป่า มีสิ่งที่แรง สิ่งใดเราต้องรักษาศีลของเรา ถ้าเรากลัวสิ่งใดเรากลับมาพุทโธ ยังมีสิ่งใดที่มันเป็นความกลัวๆ เรากลับมาพุทโธๆ พุทโธเพื่อใจของเราใจ ถ้ามันมีสติปัญญา สิ่งนั้นมันจะช่วยส่งเสริมใจ ช่วยส่งเสริมในการประพฤติปฏิบัติ ถ้าช่วยส่งเสริมการประพฤติปฏิบัติ เห็นไหม เรามีศีลมีธรรม ถ้าเรามีศีลมีธรรม เราเข้าเผชิญกับสิ่งใด มันเผชิญด้วยความมองอาจกล้าหาญ ถ้าเรามีข้อวัตรปฏิบัติ เรามีครูบาอาจารย์เป็นแบบอย่าง

แต่ถ้ามันเป็นกิเลส เห็นไหม เขารกเข้าพง ดูลิเวลารุดงค์ไปก็รุดงค์ไปหาลาภสักการะ รุดงค์ไปเพื่อกิเลสค้นหาความทะยานอยาก รุดงค์ไปเพื่อไปทัศนศึกษา ไปดูป่าดูบ้านดูเมือง มันจะรุดงค์ไปทำไม มันรุดงค์ไปทำไม เขา รุดงค์ไป เวลาเขารุดงค์ไปเขารุดงค์ไปเพื่อดูจิตใจของตัว รุดงค์ไปเพื่อหาหัวใจของตัว เวลาสติปัญญามันเกิดที่ไหน มันเกิดที่ใจของเรา ถ้ามันเกิดที่ใจของเรา เรารุดงค์เพื่อเหตุนี้ใจ เราไม่ใช่รุดงค์ไปเขารกเข้าพง

เขารกเข้าพงไป เวลาไปวิเวกกลับมา เห็นไหม เวลาครูบาอาจารย์ท่านถาม ไปวิเวกกลับมาได้อะไรมา ได้ยาเสพติดมาใช่ไหม ไปเห็นสิ่งใดมาแล้วมันฝังใจ เห็นสิ่งใดมามันหมายตาไว้เลยนะ จะเป็นอย่างนั้น จะเป็นอย่างนั้น มันจินตนาการไปเลย แต่ถ้าไปรุดงค์มาเพื่อความสงบสันต์ รุดงค์มาเพื่อคุณธรรม มันไปเพื่อค้นคว้าหาใจของเราใจ

เราอยู่วัด เราจะประพฤติปฏิบัติ เดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนาขนาดไหน เราก็เพื่อหาหัวใจของเรา แต่เมื่อหาหัวใจของเรา มันคุ้นชินกับสถานที่ เห็นไหม เราก็เปลี่ยนแปลงของเราเพื่ออะไร เพื่อความตื่นตัว จะอยู่วัดหรือจะเอารุดงค์ หรือจะไปไหนก็แล้วแต่ สุดท้ายค้นคว้ามาก็ค้นคว้ามาที่ใจนี่ เวลาเราหาใจของเรา ใจของเราเราหาไม่เจอ เห็นไหม อยู่กับที่ก็หาไม่ได้ เวลาไปข้างนอกขึ้นมาก็ค้นคว้าขึ้นมาเพื่อหาตัวมันนี่ หาใจนี้

ถ้ามันสงบเข้ามา “ผู้ใดเห็นธรรม ผู้นั้นเห็นตถาคต” มันจิตสงบขึ้นมาก็สงบเข้าสู่ใจของเราใจ ถ้าสงบเข้ามาสู่ใจของเราใจ เราค้นคว้าหาสิ่งนี้ รุดงค์ไปก็เพื่อสิ่งนี้ ประพฤติปฏิบัติก็เพื่อสิ่งนี้

ถ้าสิ่งนี้มันเกิดขึ้นมา ถ้าจิตมันสงบแล้วเราออกฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาจะเกิดขึ้นจากการฝึกหัด ปัญญาเกิดขึ้นจากการฝึกฝน ปัญญามันจะไม่ลอยจากฟ้า ด้วยความเข้าใจผิดของนักปฏิบัติ เห็นไหม เวลาทำสมาธิแล้วปัญญามันจะเกิดเอง เหมือนต้นไม้ ต้นไม้เวลาปลูกไปแล้ว เวลามันออกดอกออกผลมันจะออกมาเอง มันออกมาเอง รอจนตาย มันเป็นไปไม่ได้ ปัญญามันต้องฝึกฝนขึ้นมามันถึงเกิดปัญญาขึ้นมา แล้วเกิดปัญญาเกิดขึ้นมา ปัญญาเกิดจากการภาวนามยปัญญา ปัญญาที่มันเกิดจากสัจจะความจริง เห็นไหม นี่สมถกรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐาน วิปัสสนากรรมฐานมันจะเกิดขึ้นได้อย่างไร วิปัสสนากรรมฐานจะเกิดขึ้น มันเกิดภาวนามยปัญญา ปัญญาเกิดจากความจริง มันไม่ใช่สัญชาตญาณ

สิ่งที่สัญชาตญาณความคิดมันเกิดอยู่ตลอดเวลาอยู่แล้วละ แต่ความคิดเกิดอย่างนี้เป็นความคิดของกิเลสใจ เพราะมันมีอวิชชา ความไม่รู้ มันคิดไป คิดด้วยความไม่รู้ ตรีกธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาใช้ปัญญาของเรา ปัญญามันเป็นกิเลสอยู่ เวลาถ้าจิตใจมันหยาบ เห็นไหม จิตใจมันหยาบ คือคิดเรื่องโลกๆ เลย คิดแต่เรื่องโลกๆ คิดโดยสัญชาตญาณ คิดดูเวลาไปเที่ยวป่าเที่ยวเขามันเหมือนสัตว์ สัตว์เวลามันผสมพันธุ์กัน เห็นไหม

เวลาถึงฤดูกาลผสมพันธุ์กัน มันได้กลิ่นของมันกันเอง มันโดยสัญชาตญาณมันจะไปหากันเอง สัตว์ตัวผู้ตัวเมียมันจะไปหากันเองโดยธรรมชาติของมัน

นั่นเป็นสัตว์ แต่เราเป็นคน เราเป็นคน ดูสิธรรมชาติความรู้สึกนึกคิด มันคิดของมันขึ้นมา ถ้ามันคิดขึ้นมา นี่ไง ถ้าความคิดที่เกิดขึ้นมานี้อวิชชา ถ้าความคิดเกิดขึ้นมาโดยสัญชาตญาณ ถ้าโดยสัญชาตญาณความคิด คิดแบบโลก ๆ ใจ ศีกษารัณณะ ศีกษารัณณะเพราะ ศีกษารัณณะมาแล้วนี่สังขารขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามันมีคุณธรรม มันมีเนื้อหาสาระในตัวของเขาเอง มีเนื้อหาสาระในข้อเท็จจริงนั้น

ธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสรู้ธรรมขึ้นมาด้วยมรรคญาณ ด้วยสังขะ ด้วยความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าด้วยสังขะความจริงในใจขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าได้วางธรรมวินัยนี้ไว้

กิริยา กิริยาคือการเกิดของใจ กิริยาคืออาการของใจ อาการของใจทั้งหมด ท่านถึงเวลาเทศน์สั่งสอน เทศน์สั่งสอนถึงความรู้สึกนึกคิดของคนที่มีมันเป็นโดยสัญชาตญาณนั้น แล้วท่านอธิบายอย่างนั้น แล้วเราไปศึกษาเข้า พอไปศึกษาเข้า ศีกษาเรามีอวิชชา มันมีความไม่รู้ของเรา แต่เราศึกษาไป ศีกษาข้อเท็จจริงในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า มันก็เลยมีความสามารถควบคุมความคิดได้ ทนความคิดของตัวเองได้ มันก็เลยเป็นความมหัศจรรย์

ความมหัศจรรย์ก็แค่นั้น นี่ไงสมถกรรมฐาน ฐานที่ตั้งแห่งการงานใจ ถ้ามันเป็นความจริงขึ้นมามันสงบระงับเข้ามา ถ้าเป็นปัญญาเราศีกษารัณณะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เราศึกษาได้แค่นี้ ศีกษาได้เป็นเรื่องโลก ๆ ใจ เรื่องโลก ๆ เห็นไหม

แต่ถ้ามันจะเป็นภาวนามยปัญญา มันต้องเริ่มทำความสงบของใจเข้ามา ถ้าใจมันสงบเข้ามาเพราะอะไร เพราะกิเลสมันสงบตัวลงมันถึงเป็นสมาธิได้ ถ้ากิเลสมันไม่สงบตัวลง เห็นไหม ว่าง ๆ ว่าง ๆ อย่างนั้นอาการ อาการคือความคิด ความคิดว่าว้าง ใจ เวลาเราคิดเห็นไหม เราใช้วิชาชีพของเรา เราคิดโดยเป็นวิชาชีพของเรา เราว่ามีปัญญาใจ

เรามีเขาวนมีปัญญา เรามีปัญญา เราเท่าทันคน อันนี้มันเป็นจริตของคน จริตมันเป็น
 อย่างนั้น บางคนนี่จับไว้มากมีปัญญาไหวพริบเท่าทันความคิดของคน แต่ไม่เท่าทันความคิด
 ของตัวเด็ดขาด ถ้ามันเท่าทันความคิดของตนมันจะฉลาดสังเวช มันธรรมสังเวชใจ ถ้ามันเป็น
 ธรรมสังเวชมาก สังเวชในการเกิด แก่ เจ็บ ตาย สังเวชในความคิดที่มันเกิดขึ้นจากอวิชา ถ้า
 มันเท่าทันตัวเองมันจะเกิดธรรมสังเวช พอเกิดธรรมสังเวชมันจะลึกซึ้ง มันจะตรึก มันจะ
 ย้อนกลับมาที่ธรรมะองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นคุณค่าทันที เห็นคุณค่าของสังขาร
 ทันทีว่า โอ้ มันมีคุณค่าขนาดนั้น มีคุณค่าขนาดนั้น

นี่ขนาดว่าปลายอ้อปลายแถม แะไปศึกษาด้วยทางโลกมันยังมีความรู้สึกขนาดนั้น แล้ว
 ถ้าเราจะทำความจริงของเราขึ้นมา ถ้าเราจะมีคุณธรรมในใจของเราขึ้นมามันจะมหัศจรรย์
 ขนาดไหน มันย้อนกลับมาเกิดธรรมสังเวช เห็นไหม ถ้าเกิดธรรมมันจะสะท้อนใจมาก พอ
 สะท้อนใจมากเขามีศรัทธา มีศรัทธาก็เหมือนเริ่มต้นแบบเรา พวกเราเนี่ย ถ้าเราไม่มีศรัทธา
 เราจะมาบวชกันใหม่ ที่เรามาบวชกันนี้เพราะเรามีศรัทธา เราศรัทธา ความเชื่อของเราเนี่ย ความ
 เชื่อของเราแต่ที่เรามาทำกันนี้ เราจะทำความจริง เราจะทำความจริงตามข้อวัตรปฏิบัติของครู
 บาอาจารย์ของเรา ตั้งแต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นขึ้นมา

นี่คือข้อวัตรปฏิบัติ เข้าป่าเข้าเขาเพื่อธุดงค์ของเรา ไม่ใช่เขารกเข้าพง เขารกเข้าพง
 นี่กิเลสมันพาเข้า กิเลสมันพาเขารกเข้าพง เห็นไหม ถ้ามันพาเขารกเข้าพง ดูลิแม้แต่ทำความ
 สงบของใจไม่ได้ เวลาบอกว่าพอใช้ปัญญาศึกษาแล้วมันก็ว่าง มันเป็นอาการ คำว่าอาการคือ
 อารมณ์ ความคิดเกิดดับ เกิดดับ

ความคิดเกิดดับมันคิดโดยสัญชาตญาณ แต่พอเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระ
 สัมมาสัมพุทธเจ้ามันเข้าใจ มันซาบซึ้ง ซาบซึ้งมันก็เป็นอาการ พอเป็นอาการขึ้นมา มันก็บอกว่า
 นี่เป็นความว่าง สิ่งนี้เป็นความว่าง อารมณ์มันเป็นอารมณ์ อารมณ์ความรู้สึกว่างๆ ว่างๆ มัน
 ไม่ใช่สมาธิ มันอาศัยชื่อ อาศัยชื่อว่าเป็นสมาธิอาศัยชื่อว่าเป็นความว่าง ความว่างก็เป็นอาการ
 อาการของใจ มันไม่ใช่ตัวใจ มันว่าง

ถ้าตัวใจมันว่างนะ ที่เราประพาสปฏิบัติกัน เห็นไหม ดูลิ ถ้าเรามีข้อวัตรปฏิบัติเราจะรู้
 สิ่งนี้ขึ้นมาได้เพราะอะไร เพราะมันมีเหตุมีปัจจัยใจ นี่ธรรมทั้งหลายมาแต่เหตุ มันต้องมีเหตุมี

ปัจจัยมีการกระทำขึ้นมา พอมีการกระทำขึ้นมา ดูลิเรทางโลก เขาขับรถกัน เขาต้องมีรถ รถเขาต้องสมบูรณ์ของเขา เขาต้องมีเบรกมีคันเร่งของเขา เขามีพวงมาลัยของเขา เขามีบังคับรถของเขาไปบนถนน ใ้หนี่เราขับรถไม่เป็น เราไม่มีรถ แล้วเราก็จินตนาการไป เราคิดว่าเราทำได้ นี่ศึกษาทฤษฎีไ้ เราว่าเราทำได้ เราเข้าใจได้ แต่เรามีรถจริงหรือเปล่า มีรถก็คือจิตใจ

ถ้ามันมีสมาธิ มันมีสติ มีสมาธิ มีปัญญาขึ้นมา มันก็เข้าถึงตัวของเราไป ถ้ามันเข้าถึงตัวของเรา เห็นไหม นี่รูปดวงควัตร นี่ใจเข้าป่าด้วยข้อวัตรปฏิบัติ ไม่ใช่เขารกเข้าพง ถ้าเขารกเข้าพง เห็นไหม พอตริกในธรรมมันก็ว่าง ว่าง อาการว่างอย่างนั้นมันว่างแบบเลื่อนลอย ถ้าคำว่าเลื่อนลอย เลื่อนลอยแบบครูบาอาจารย์ที่ท่านประพฤติปฏิบัตินะ ท่านจะเห็นว่าเป็นการเลื่อนลอย แต่คนที่มันเริ่มต้นใจ จิตใจยังอ่อนแอใจ คิดว่าอารมณ์ความรู้สึกอย่างนี้เป็นความว่าง โอ้ย ! เว้งว่าง

มันว่างอะไร มันจะพากันเขารกเข้าพง ในเมื่อมันไม่มีสัจจะความจริงใจ มันไม่มีสัจจะความจริง มันจับต้องอย่างไร ดูลิเงินจริง เงินจริงมันต้องมี เราต้องทำงาน ถ้าเราเป็นคนทำงาน มนุษย์เงินเดือนก็ต้องทำงาน ลั่นเดือนก็ได้เงิน ถ้าเราทำธุรกิจของเรา เราก็ก็นำการซื้อขาย แลกเปลี่ยน เราถึงได้เงิน มันต้องมีที่ไปที่ไป เงินมันถึงมา แล้วนี่อยู่ดี ๆ มันลอยมาจากไหน ว่าง ๆ มันมาเพราะเหตุใด มันมีแต่ทำให้ว่างไปเรื่อย พากันเขารกเข้าพงกันไปตลอด

แต่ถ้าเป็นความจริง เห็นไหม เราต้องทำความจริงของเราขึ้นมา ถ้าความจริงขึ้นมา เราจะมีเหตุมีผลของเราขึ้นมา ถ้ามีเหตุมีผล เรากำหนดพุทโธแล้วใช้ปัญญาอบรมสมาธิ ถ้าจิตมันสงบเข้ามา พอจิตมันสงบเข้ามามันเหนือโลก มันเหนือจริง ๆ เพราะถ้ามันไม่เหนือโลก เห็นไหม ดูลิปาราชิก ๔ ผู้ที่ไม่มีฉันทสมาบัติอวดว่ามี ตั้งแต่ฉันทสมาบัตินี้ขึ้นไปเลย แล้วถ้ามีคุณธรรม เห็นไหม ผู้ที่ไม่มีในตน แสดงอวดอุตริมนุสสธรรม ธรรมเหนือมนุษย์ไ้

แม้แต่ฉันทสมาบัติ เห็นไหม ศีล สมาธิ ปัญญา ถ้ามันไม่มีในตน มันก็คาดหมายไป แล้วถ้ามีในตน มีในตนแล้วมีอย่างไร ถ้ามีในตนมีอย่างไร ถ้ามีความจริงขึ้นมา เราก็ก็นำสติปัญญามันถึงจะมีขึ้นมา แล้วมีขึ้นมามันเสื่อม เวลาที่มีขึ้นมาแล้วสิ่งใดถ้ามันเจริญแล้วเสื่อมหมด ดูลิพระอาทิตย์ขึ้น พระอาทิตย์ตก มันเป็นข้อเท็จจริงของมัน จิตของเรามันคงที่อยู่ได้ อย่งไร

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญหา เวลามันเสื่อมไป เราย้อนกลับมา ย้อนกลับมาตั้งสติ ตั้งสติ ถ้าเกิดปัญหาอบรมสมาธิ เราก็ใช้ปัญญาของเรามีสติตามเข้าไป ถ้าเป็นคำบริกรรมพุทโธ หรือลมหายใจเข้าออก เรากำหนดของเราเข้าไป ถ้ามันสงบลงได้ มันเป็นความจริงได้ มันต้องมีสติเห็นไหม มันว่างๆ มันมีองค์ความรู้ มันมีวิตก วิจารณ์ ปิติ สุข เอกัคคตารมณ์ คือจิตมันมีองค์ความรู้ของมัน มันมีสติของมัน มันบริหารจัดการของมัน

ถ้ามันสงบเข้ามามันต้องสงบอย่างนี้ เพราะมันมีข้อวัตรปฏิบัติเข้ามา มันถึงเป็นความจริงอย่างนี้ มันไม่ใช่เขารกเข้าพงไป เขารกเข้าพงไปแล้วก็อ้างธรรมขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เวลาพูดถึงพูดถึงแต่ผู้ที่ประสบความสำเร็จ พูดถึงแต่พระอรหันต์สมัยพุทธกาล แล้วก็อ้างกันไปว่าต้องเป็นอย่างนั้น เป็นทางวิชาการเหมือนทางวิชาชีพทางโลกที่พูดถึงถึงทางวิชาการ วิชาการก็เป็นวิชาการ ไม่ใช่ปฏิเสธนะ วิชาการมันต้องเริ่มต้น

ดูสิเวลาเขาเริ่มต้น เห็นไหม มนุษย์เกิดมาจากไหน เกิดมาจากพ่อจากแม่ แต่ในธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าเกิดจากกรรมของตน เพราะตนกระทำความชั่วมันถึงเกิดมาในกำเนิด ๔ พอกำเนิดมาเป็นมนุษย์ มนุษย์ก็มีกายกับใจ พอมีกายกับใจก็จะใช้วิชาชีพไปเวลาทำมาหาเลี้ยงชีพไป แล้วเวลาตายไปแล้ว นี่การเกิดเป็นมนุษย์ การเกิดเป็นมนุษย์ เห็นไหม เกิดทางโลก โลกก็ว่าเป็นวิทยาศาสตร์

แต่ถ้าเกิดทางธรรม ทางธรรมเกิดมาแล้วมีอำนาจวาสนา อำนาจวาสนาเพราะมนุษย์เป็นสัตว์ประเสริฐ มนุษย์มีสมอง มนุษย์ทำอะไรก็ได้ จะทำความดีมหาศาลก็ได้ จะทำความเลวทรามความชั่วขนาดไหนก็ได้ เพราะมนุษย์มีสมองไง สัตว์เวลาทำร้ายกันมันทำร้ายด้วยเขี้ยวเล็บมัน แต่มนุษย์มันทำลายกันด้วยเล่ห์กล ทำร้ายกัน เห็นไหม ดูสิ การทำร้ายกันอย่างนั้นมันถึงน่ากลัวไง ถ้ามนุษย์ร้ายแบบคาดไม่ถึง ถ้ามนุษย์ประเสริฐ มนุษย์ที่ดี เป็นมหาบุรุษ เห็นไหม ช่วยสังคม ช่วยโลก ก็เป็นมนุษย์ที่ประเสริฐมาก

ฉะนั้นเวลามาศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ธรรมะนี้มันขัดเกลาคัดเกล้าหัวใจของคนไง ถ้าขัดเกล้าหัวใจของคน เพราะเรามีศรัทธามีความเชื่อ เห็นไหม พอขัดเกล้าหัวใจของคน เราแสวงหาของเรา เราแสวงหาความจริงของเรา ถ้าแสวงหาความจริงของเรา ถ้าเรามีสัจจะความจริงเราประพฤติปฏิบัติของเรา

นี่มันก็อยู่ที่อำนาจวาสนาของคน บางคนทำแล้วสงบได้ง่าย บางคนพยายามชวนชวายเป็นแล้วมันยังไม่ได้สงบซักทีหนึ่ง ความที่ไม่ได้สงบสักทีเราก็อ่อนชวายเป็นของเรา เพราะเรามีหัวใจ หัวใจมันสัมผัสธรรมได้ ความรู้สึกอันนี้มันสัมผัสธรรมได้ ความสัมผัสธรรมอันนั้นมันถึงเป็นอนุปธรรม มันถึงเป็นสัจจะความจริง สัจจะความจริงที่อยู่ที่นี่

เวลาเราแสวงหากัน ในทางโลกเขาจะหาสิ่งใด เขาต้องหาแร่ธาตุ หาข้อเท็จจริงอันนั้นให้พบ มันถึงจะเป็นข้อเท็จจริงอันนั้น แต่ของเราเราหาหัวใจ หัวใจนี้เป็นนามธรรม หัวใจที่มันเคลื่อนไหวอยู่นี้เราพยายามจะหา มันก็หาด้วยความรู้สึกนี้ ด้วยสติ ด้วยสมาธิ ด้วยปัญญา ถ้าด้วยสติ เห็นไหม เราละลึกของเรา ถ้ามันเป็นไปไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้เพราะว่าจิตมันหยาบ จิตมันโต้แย้ง มันว่ามันเป็นไปไม่ได้

แต่ถ้าเรามีสติ เรามีความมุมานะ เรามีการกระทำ ทำไมมันจะทำได้ เวลาจิตของเรา ความรู้สึกนึกคิด เวลาคิดสิ่งที่ไม่ดีมันยังคิดขึ้นมาได้เลย แล้วทำไมทั้งมันไม่ได้ ทำไมมันจะทั้งมัน มันทั้งไม่ได้ เพราะมันมีความน้อยเนื้อต่ำใจ มันมีความฝังใจ ถ้ายังมีความฝังใจ สิ่งนั้นมันยิ่งเกาะแน่นอยู่ในหัวใจ เกิดทิฏฐิ เกิดความผูกมัด เกิดความผูกมัดของกิเลสต้นเหตุความทะยานอยาก

แต่ถ้าเรามีสติมีปัญญาเราก็ใช้คิด มนุษย์เหมือนกัน ถ้าเราใช้ปัญญาไล่เข้าไปถึงที่สุดแล้ว พอมันไปเท่าทันกันแล้วมันปล่อย พอมันปล่อยมันก็เป็นได้ มันเป็นได้ แต่มันเป็นไปไม่ได้ เพราะความยึดมั่นถือมั่น ด้วยความคิดของตน ด้วยไม่มีสติปัญญาเข้าไปแยกของมัน ว่าสิ่งที่มันเป็นไปได้ เป็นไปได้เห็นไหม อยู่ที่ว่าสนา นี่เขาเรียกว่าวาสนาของคน ถ้าวาสนาของคนมันมี มันทำขึ้นมาได้ จะไม่ให้กิเลสมันพาหัวใจเราเข้ารกเข้าพงนะ ถ้ามันพาเข้ารกเข้าพง มันเริ่มต้นจากความน้อยเนื้อต่ำใจ เริ่มต้นจากการน้อยใจ จากการทำลายตน

แต่ถ้ามันเริ่มต้นเห็นไหม เขาก็เป็นมนุษย์ เราก็คือเป็นมนุษย์ แล้วเวลามานับว่าเป็นพระก็บวชเป็นพระเหมือนกัน เวลาอุปัชฌาย์ ถ้าอุปัชฌาย์ต่างกันมันก็ยกเข้าหมู่เหมือนกัน นี่ศากย บุตรพุทธชินนรต เราลงสังฆกรรมร่วมกันได้ ศีลเสมอกัน ความเห็นเสมอกัน เราทำของเราได้ทั้งนั้น มันมีค่าเท่ากัน แต่เวลาเป็นสมาธิ เวลาเราทำขึ้นมา ทำไมมันได้ไม่เหมือนกันล่ะ มันได้ไม่เหมือนกันเพราะอำนาจวาสนาของคนไม่เหมือนกัน

แต่เวลาลงสมาธิแล้ว เห็นไหม สมาธิก็คือสมาธิ มันจะมีสมาธิของใครอีกล่ะ สมาธิเป็นสมาธิ แต่เป็นสมาธิแล้วมันมีขณิกสมาธิ อุปจารสมาธิ อัปปนาสมาธิ เวลาความสงบ ความสงบของใจ ใจที่มันลงสู่สมาธิ เห็นไหม ขณิกสมาธิพออยู่พอกิน พออยู่พอกินเพราะมันเริ่มเข้าใจ ดูลิ คนหิวคนกระหายนะ คนที่เขาทุกข์ยากขึ้นมาพอเขาได้กินอาหารมื้อหนึ่งเขาจะมีความสุขมาก เขาจะระลึกถึงบุญคุณคนคนนั้น

นี่ก็เหมือนกัน จิตของเรา ดูลิ มันทุกข์มันยากขนาดนี้ มันทุกข์มันยากมันตันรนของมันขนาดนี้ แล้วมันก็ยังลังเลสงสัยว่ามันจะเป็นจริงหรือไม่เป็นจริงนี้ แล้วถ้ามันลงสู่ความสงบได้ นี่ไง นี่ไง แล้วนี่ใครเป็นคนบอก นี่ไงก็ใจเราบอกใจ

องค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางธรรมวินัย ๒,๐๐๐ กว่าปีแล้ว แล้วครูบาอาจารย์ที่ท่านประพาสปฏิบัติมา เห็นไหม ระหว่างที่ศาสนา ๒,๐๐๐ กว่าปีนี้ พระที่มีคุณงามความดี พระที่มีความมั่นคงทำให้ศานามั่นคงก็เยอะ พระที่ทำลาย ทำลายตัวเองเพราะว่าอาศัยศาสนา นี่เป็นพี่พี่ อาศัยศาสนานี้เป็นที่อยู่ที่หากิน ก็ทำลายเหมือนกัน พระเหมือนกัน พระที่ทำดีก็มี พระที่ทำร้ายทรัพย์สมบัติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็มี

แล้วหัวใจของเราเราจะเลือกสิ่งใด ถ้าเราจะเอาความจริงของเรา เราพิจารณาของเรา แล้วถ้ามันทำความเป็นจริงของเรา เวลาทางวิชาการเราศึกษาได้ เราค้นคว้าได้ มันจดจารึกมาเป็นทางวิชาการ ดูประวัติของครูบาอาจารย์เราก็มี แต่เวลาเป็นจริงขึ้นมา มันเป็นจริงในหัวใจ มันเป็นปัจจัยตั้ง มันเป็นสันติภูมิโก แล้วมันเป็นปัจจัยตั้งแล้วมันฝังใจ ความฝังใจอันนั้น ความฝังใจอันนั้น เห็นไหม ทำอะไรที่มันขึ้นมา มันมีสิ่งนี้เป็นความหวัง แต่ถ้าคนเรามันเลื่อนลอยมันไม่มีสิ่งใดเป็นความหวังเลย ไม่มีสิ่งใดเลยเป็นความหวัง ไม่มีสิ่งใดเลยเป็นธงชัยของจิตที่มันมีเป้าหมาย

ถ้ามีเป้าหมาย เห็นไหม ดูลิเวลาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า อธิษฐานบารมี บารมี ๑๐ ทศขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า เห็นไหม อธิษฐานคือเป้าหมาย นี่ก็เหมือนกันเรามีเป้าหมาย เป้าหมายแม้แต่ทำความสงบของใจก็ยังทำไม่ได้ ถ้าคนทำความสงบของใจไม่ได้ เรื่องการเชื่อมรรคผลนิพพานมันเลื่อนลอย มันไม่ปักหมุดใจ

แต่ถ้าจิตใจของเรา เราทำความสงบของใจเราได้ มันปักหมุดเลย นี่ใจ นี่ใจ นี่ใจไม่ใช่อยู่ในพระไตรปิฎกนะ นี่ใจอยู่ที่กลางหัวใจนะ นี่ใจเพราะเรารู้ เรารู้ ถ้าเรารู้ขึ้นมากิเลสมันจะไม่พาหัวใจนี้เข้าวรกเข้าพง เวลาทางโลกเห็นไหม เวลาเข้าวรกเข้าพงก็พากันไป ดูลิเด็กเวลามันนิสัยเสียเห็นไหม คบเพื่อน เพื่อนพาไปทำเสียหาย พ่อแม่มารู้ภายหลังเศร้าใจมาก ลูกของเราแท้ ๆ อยู่กับเราเชื่อฟังทั้งนั้น เวลามันคบเพื่อนของมัน เพื่อนมันพาเสียหายไป พ่อแม่ก็ต้องแก้ไขพยายามจะฟื้นฟู พยายามจะเอาลูกของตัวเองกลับมา นี่พูดถึงว่าในทางสังคม

แต่ในทางประพฤติปฏิบัติละ ในทางประพฤติปฏิบัติ ในทางหัวใจของเรา เราหวังของเรา เราบวชมา บวชมาเพื่อคุณงามความดีของเรา ถ้าบวชมาเพื่อความดีนะ โดยความเป็นหมู่คณะ ถ้าในธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ในการคบมิตร มิตรที่ประเสริฐที่สุดคือองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า

ฉะนั้น เวลาองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าปรินิพพานไปแล้ว ในปัจจุบันนี้เราก็พยายามธรรมวินัยศึกษาค้นคว้าแล้วเทียบเคียง พระที่ไหน หมู่สงฆ์ที่ไหน เขาทำสิ่งใดแล้วนี้เราก็เทียบเคียงธรรมวินัยขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ถ้าเขาทำถูก ทำถูกเราก็สาธุ ทำถูกมันก็เป็นความเชื่อมั่นของเรา ถ้าเขาทำแล้วมันคลาดเคลื่อน คลาดเคลื่อนเราฟังไว้ แต่เราค้นไว้ในใจ เราจะไม่ร่วมมือไปกับเขา เพราะเรามีเป้าหมายของเรา เราจะค้นคว้าของเรา เราจะทำหัวใจของเราให้มันถึงที่สุดแห่งทุกขีให้ได้

ถ้าทำถึงที่สุดแห่งทุกขีให้ได้ เห็นไหม ด้วยคราววาระของกรรมไปเจอหมู่คณะอย่างนั้นเราอยู่ถึงเวลาแล้วเราก็ปลีกตัวเราออกไป เราหาทางของเราออกไป เราบวชมาแล้วถ้าไม่มีหมู่คณะที่จะพึ่งพาอาศัยกันได้ เราก็อยู่ของเราคนเดียว ถ้าอยู่คนเดียวที่ไหนนะ เราอยู่เรือนว่างที่ไหนก็ได้ เราประพฤติปฏิบัติที่ไหนก็ได้ ถ้าเราทำของเรา ถ้าทำขอให้เราทำจริง ขอให้เราจริงกับตัวเรา

ถ้าเราจริงกับตัวเรา เห็นไหม ความลับไม่มีในโลก เราทำเรารู้หมดละ เราทำดีทำชั่ว เรารู้ของเรา แต่เวลาทำดีทำชั่วขึ้นมาอยากให้คนอื่นเขายอมรับ แต่เราเองเราก็ยังรู้เลยว่ามันดีหรือชั่ว มันจริงหรือไม่จริง เพราะเราไม่จริงเอง เราโลเลเอง เราทำอะไรไม่จริงไม่จั่งสักอย่างหนึ่งพอไม่จริงสักอย่างหนึ่งก็เลสมันพาเข้าวรกเข้าพงไปเลย แล้วเข้าวรกเข้าพงไปแล้ว เห็นไหม บวช

แล้วมรรคผลนิพพานมันคงไม่มีหรอก ก็กลางพุทธศาสนาแล้วไม่ต้องพูดถึงมรรคผล เวลา
กิเลสมันได้ช่อง มันใช้อุบายทำให้เรายิ่งท้อแท้ไปใหญ่

แต่ถ้าเราทำของเรานะ เรามีอำนาจวาสนา มันจะทุกข์จะยากไปขนาดไหน คำว่าความ
ทุกข์ความยากนะ ถ้าเราศึกษาธรรมะขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ผลของวิญญูะ ตก
นรกอเวจีมันทุกข์ขนาดไหน เวลาอยู่ในท้องของแม่ ๙ เดือน ๙ เดือนหายใจผ่านสายสะดือ กิน
ก็กินเลือดจากอกของแม่อยู่ในนั้น ถ้าพูดถึงว่าเปรียบเทียบเหมือนตกรก นรกอเวจี ๙ เดือน
นั้นนะ แล้วมันก็จะเวียนว่ายตายเกิดอย่างนี้ ถ้ามันยังมาอีกนะ ถ้ามันมาอีก ถ้าการเวียนว่ายตาย
เกิดอย่างนี้มันเป็นความทุกข์อย่างนี้ แล้วเราประพฤติปฏิบัติขึ้นมา มันจะวิกฤติแค่ไหน

ที่ว่าเราอดนอนผ่อนอาหาร เราพยายาม เรายังหายใจได้ เรายังช่วยตัวเองได้ เจ็บใช้ได้
ป่วยเรายังพลิกแพลงได้ แต่ถ้าอยู่ในครรภ์ ๙ เดือน ขยับไม่ได้เลย เวลาที่มีความทุกข์ดินอยู่ใน
ท้อง ถ้าคิดได้อย่างนี้ เห็นไหม เวลาปฏิบัติแล้วมันไม่มีสิ่งใดที่จะเกินกำลังเราได้เลย สิ่งใดที่
ปฏิบัติไม่มีสิ่งใดเกินกำลังเราทั้งนั้น เวลาประพฤติปฏิบัติ ๖ ปีกับองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธ
เจ้า เราทำแล้วได้ขึ้นขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไหม

หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่นท่านค้นคว้าของท่าน ไม่มีใครสั่งใครสอน ธรรมะขององค์
สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้ามีอยู่ ใครตีความไปหาคนสั่งสอนก็หาคนไม่ได้ สองคนต้องปรึกษา
กันเอง หลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่นปรึกษากันเอง มาปรึกษาท่านเจ้าคุณอุบาลีฯ พริกษากัน พริกษา
กัน แล้วพยายามค้นคว้ากัน

นี่ของเราเนี่ยตำรามีอยู่เยอะเยอะ ครูบาอาจารย์ของเราท่านยืนยัน ยืนยันเลยแหละ ท่าน
ยืนยันแล้วความรู้เราไม่เท่า ความรู้เราไม่ถึงใช้ไหม เราก็จินตนาการแล้วมันไม่ได้ การ
จินตนาการอย่างนั้น จินตนาการอย่างนั้นเพื่อปลุกปลอบหัวใจ จินตนาการขึ้นมา เห็นไหม ดูลิ
ครูบาอาจารย์เขาเรียกว่าคตินธรรม คตินธรรมเราศึกษาสิ่งนั้นเป็นพื้นฐานแล้วต่อยอด ความคิด
เราเป็นไปไม่ได้ไหม ถ้าเราปฏิบัติแล้วมันเข้ากันไม่ได้ มันเป็นไปไม่ได้ แต่เราก็ปฏิบัติของเรา

ถ้าปฏิบัติของเรา ถ้ามันจะได้ผล มันได้ผลตรงที่ปฏิบัติ ตรงที่กำหนดสติ ตรงที่กำหนด
หายใจเข้าพุท หายใจออกโธ มันจะได้มันได้ตรงนั้น พอได้ตรงนั้นนี่คตินธรรมไง คตินธรรมของ
หลวงตา คตินธรรมของหลวงปู่มั่น เห็นไหม หลวงปู่มั่นนะ จิตนี้เป็นนักท่องเทียว หลวงปู่มั่น

ท่านพูดว่า “จิตนี้เป็นนักท่องเที่ยว คือตามกิ้งตามก้านวนเวียนอยู่บนต้นไม้ นั่น เหมือนกะปอมเก่า” กะปอมเก่าคือตัวจิตใจ ขึ้นแ่งนี้ ขึ้นแ่งนั้น ขึ้นกึ่งนั้น ขึ้นกึ่งนี้ มันวนเวียนอยู่อย่างนั้น แล้วเราเอามาเป็นคติธรรมสิ แล้วพิจารณาของเรา

นี่ไง ถ้าเป็นธรรมชาติของครูบาอาจารย์มันเป็นคติธรรม มันเป็นตัวเชื้อที่เราจะเอามาใคร่ครวญ การใคร่ครวญนี่คือปัญญาของเรา ถ้าปัญญาใคร่ครวญที่มันสมดุลงของมัน การสมดุลงมันเห็นผล มันปล่อย มันทำได้ ถ้าเราทำเราทำอย่างนี้ เราทำอย่างนี้ก็เพื่อประโยชน์กับเรา นี่เพื่อเป็นข้อวัตรปฏิบัติ เป็นที่มีครูบาอาจารย์ของเราเป็นที่พึ่งที่อาศัย แต่เราไม่ให้กิเลสมันชักเข้รกรเข้าพง ถ้ากิเลสมันชักเข้รกรเข้าพงนะ นี่คิดให้เหมือน คิดให้เหมือนแล้วก็บอกว่าเราเข้าใจ เรารู้

รู้อะไร โยมบุรุษตายเพราะลาภ รู้อะไรเพราะอยากให้เขานับถือใจ นี่ใจอยากให้โลกยอมรับใจ ทำไมต้องให้เขายอมรับ ไม่มีบาตรเหรอ ไม่มีเท้าเหรอ เขาก็บิณฑบาตเลี้ยงชีพด้วยปลีแข้ง เราทำได้ทั้งนั้นละ ทำไมต้องให้ใครยอมรับ ความยอมรับมันยอมรับจากใจเราเนี่ย ถ้าใจมันยอมรับได้ หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น ท่านอยู่ในป่าในเขาของท่าน ท่านมีความสุขของท่าน หลวงปู่เสาร์ท่านไปอยู่ที่ไหนท่านก็สร้างที่พักอาศัย ท่านก็สร้างวัดไว้ให้กับอนุชนรุ่นหลัง เพราะว่าท่านทำให้ดูเป็นตัวอย่าง หลวงปู่เสาร์ทำให้ดูเป็นตัวอย่าง

หลวงปู่มั่นท่านก็เข้าไปในใจเลย “แก้จิตแก้ยากนะ ผู้เฒ่าจะแก้วะ ผู้เฒ่าตายไปแล้วหาคนแก้ยากนะ แก้จิตนี้แก้ยากนะ” เวลาหลวงปู่เสาร์ เวลาท่านทำให้ดูเป็นตัวอย่าง ท่านใช้ชีวิตของท่านทำให้ดูเป็นตัวอย่างเลย เวลาเขาถามว่าทำไมหลวงปู่เสาร์ท่านไม่บวรมณะ “ทำให้มันดูมันยังไม่เอาเลย แล้วไปบวรมณะ มันจะทำตามไหม” แต่หลวงปู่มั่นท่านก็เข้าไปในใจเลยละ เวลาเข้าไปในใจนะ คิดสิ่งใด ทำสิ่งใด ท่านก็เข้าไปเลย

นี่เพราะอะไรละ เพราะว่ากึ่งพุทธกาลศาสนาจะเจริญอีกหนหนึ่ง มันเจริญในหัวใจของหลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่น หลวงปู่เสาร์หลวงปู่มั่นท่านประพฤติปฏิบัติของท่านแล้ว ท่านเห็นสัจจะความจริงอันนั้น เห็นไหม วิมุตติสุข วิมุตติสุข หลวงปู่มั่นท่านอยู่ป่าอยู่เขา ท่านมีความสุขของท่าน เวลาเป็นศาสนทายาท เป็นวงกรรมฐาน เป็นพระป่า พระป่าป่าที่ไหน พระป่า ป่าเถื่อน

เหรอ ป่าเถื่อนใช้ไหม มันไม่ใช่ป่าเถื่อน การอยู่ป่า การอยู่ป่านั้นต้องมีสติมีปัญญา การอยู่ป่านั้นต้องรักษาตนให้ได้ การรักษาตนให้ได้ เห็นไหม สิ่งนี้ทำเพื่อประโยชน์กับตัวเราเองทั้งนั้น

เวลาเขาอยู่ทางโลก เกิดมาเขาอยู่ทางโลกเขามีความสุขของเขา ชื่อคอนโด ๕ ห้อง ๑๐ ห้อง อยู่ในชุมชน แล้วเขาว่าเหวไหม หัวใจของเขามีความสุขจริงเหรอ เขามีความสุขๆ เพราะอยู่ในชุมชนไง แต่ของเรา เราจากฆราวาสเรามาบวชเป็นพระ พอบวชเป็นพระ เห็นไหม รุกขมูลเสนาสนัง ให้อยู่รุกขมูล ให้อยู่โคนไม้ เพราะเราเสียสละทางโลกแล้ว ถ้าเราเสียสละทางโลกมา เห็นไหม เราอยู่รุกขมูลของเรา เราอยู่โดยปัจจัยเครื่องอาศัยสัจจะความจริงปัจจัย ๔ ที่ดำรงชีวิตนี้

ดำรงชีวิตนี้ ถ้าเรามีสติมีปัญญา รักษาใจของเรา ถ้าใจมันสงบเป็นสมาธิขึ้นมา เห็นไหม มันสงบมันระงับขึ้นมา มันว่าเหวที่ไหน จิตใจมันอึดเต็ม มันสมบูรณ์ของมัน มันว่าเหวที่ไหน ไอ้คนที่ว่าเหวนั้นมันว่าเหวเพราะในหัวใจมันพร่อง หัวใจมันไม่มีสิ่งใดยึดเหนี่ยวไว้ มันเลยไปยึดเหนี่ยวทรัพย์สินสมบัติ ไปยึดเหนี่ยวของภายนอกไป ยึดเหนี่ยวว่าข้ามีทรัพย์สินสมบัติ สมบัตินั้นมีมากน้อยขนาดไหน เวลาตายไปมันเป็นสมบัติโลก แล้วสมบัติของเรา สมบัติความจริงเรามันไม่มี

ถ้ามันมีเวลาอยู่ป่าอยู่เขาของเรา เราอยู่ในทีวีเวกสังต์ เราอยู่ในรุกขมูล แต่ถ้าเรามีศีล เรามีสมาธิ เรามีปัญญา มันสมบูรณ์ในหัวใจ นี่สมบัติของเราทั้งนั้น

นี่เวลาครูบาอาจารย์ พระสมัยหลวงปู่มั่น เวลาตายไป พระถามหลวงปู่มั่นเลย เขาไปไหน หลวงปู่มั่นบอกเขาประพฤติปฏิบัติของเขา อย่างน้อยเขาได้อนาคา เขาไปเกิดเป็นพรหมก็ไม่เสียชาติเกิด แต่เสียดายว่าถ้าเขาทำถึงที่สุดแห่งทุกข์มันก็จบไป แต่เขาทำไม่ถึงที่สุด มรณภัยมันมาถึงก่อน

เวลาอยู่ในป่าในเขา เวลาเขาถามกันว่า นี่ตายแล้วมันไปไหน เวลาปฏิบัติตายคาผ้าเหลือง ตายแล้วไปไหน แล้วทางโลกเวลาจะตาย เห็นไหม ตายขึ้นมาก็ร้องห่มร้องไห้กัน ตายขึ้นมาก็จะไปงานศพกัน งานศพ งานศพทางโลกมันไม่จบไม่สิ้น ของเราจะจบจะสิ้น จะจบจะสิ้นที่นี้ ถ้าจะจบที่นี้ เราจะไม่ให้กิเลสมันชักหัวใจนี้เข้าวรเข้าพงไป เราจะเกาะยึดมันชั่วคราว ปฏิบัติของครูบาอาจารย์ของเรา

ถ้ายึดมั่นข้อวัตรปฏิบัติครูบาอาจารย์ของเรา เรายึดมั่นเท่านั้นให้จิตมันมีเครื่องอยู่ ถ้าเราไม่ยึดมั่นอย่างนี้ จิตมันไม่มีเครื่องอยู่นะ เวลา ๒๔ ชั่วโมง วันๆ ก็เป็นอย่างนั้น แล้วกิเลสมันก็เกาะในหัวใจ จนหาหัวใจไม่เจอ วันเวลามันล่องเลยไป วันคืนล่องไปๆ ไม่เป็นประโยชน์อะไรขึ้นมาเลย

แต่พอมันมีข้อวัตรปฏิบัติขึ้นมา เห็นไหม เข้าขึ้นม่วัตรในศาลา เห็นไหม เรามาเตรียมพร้อมกันในวันในศาลา เสร็จแล้วออกบิณฑบาต บิณฑบาตเสร็จแล้วทำกัตกิจ ทำกัตกิจแล้วมันเวลาในการจะเดินจงกรมนั่งสมาธิภาวนา เห็นไหม ถึงเวลาแล้วเราฉันทน้ำร้อน เราทำข้อวัตร เสร็จแล้วตรมเย็นขึ้นมากกลางคืนมาภาวนาๆ มันมีเครื่องอยู่ไ้ มันไม่ว่าเหวี่ยง มันไม่ใช่อนาคตา มันมีธรรมวินัยเป็นที่พึ่ง ถ้ามันมีข้อวัตรปฏิบัติมันมีที่พึ่ง จิตใจมันไม่หมักหมม ไม่หมักหมมเห็นไหม แต่เขารกเข้าพงไป โอ้ย สุขสบาย สิ่งใดก็อุดมสมบูรณ์ เสร็จแล้วไม่ได้ทำอะไรกันเลย

ถ้าไม่มีข้อวัตรปฏิบัติไม่มีการกระทำ ไม่มีการทำความสะอาดในหัวใจ หัวใจมันอยู่อย่างไ้ หัวใจมันก็หมักหมมอยู่อย่างนั้น นี่เขารกเข้าพง แล้วเขารกเข้าพงไป ดูลิ เวลาเขารกเข้าพงไป เราเข้าไปในพงหนาม เราออกไม่ได้เลย แต่เวลาเขารกเข้าพงไปโดยกิเลสค้นหาความทะยานอยาก มันยังสำคัญตน เรามีศักยภาพ เรามีอำนาจวาสนา ไ้พระพวกนั้นมันชี้ทุกขชี้ยาก มันไม่มีเหมือนเรา ไ้โหยเรามีเยอะ มันเขารกเข้าพงไปแล้วมันยังสำคัญตน

แต่ของเรา เราทำความจริงของเรา เราทำความจริงของเรา ความจริงอันนี้มันน้อยสันโดษ เวลาเราปรารถนาแต่น้อย ได้สิ่งใดมาเราใช้เพื่อดำรงชีวิตเท่านั้น ใช้แบบสมณะ ไม่ได้ใช้แบบโลก กินเพื่อกาม กินเพื่อเกียรติ กินเพื่อศักดิ์ศรี เราแค่ดำรงชีวิต รักษาเกวียนที่ชราคร่ำคร่าให้มันหมุนไปได้ ชีวิตนี้มีเท่านี้ เวลาในปัจจุบันนี้ ทางตะวันตกโรคอ้วนมีปัญหามาก อาหารขยะ เพราะอะไร เพราะเขามีรัฐบาลดูแล พอดูแลขึ้นมา รัฐสวัสดิการ กินกันจนอ้วน โรคอ้วนเลย โรคอ้วนเป็นโรคขึ้นมาได้ไ้ โรคอ้วนไม่ใช่ขาดสารอาหาร มันกินแต่อาหารขยะ นี่เดี๋ยวนี้โลกเจริญ เจริญด้วยอย่างนั้น ด้วยความอุปถัมภ์ค้ำจุนทางโลก

แต่ถ้าเป็นทางธรรมนะ มีศีลมีธรรม ประหยัด มัธยัสถ์ ดูพระเรา เข้าออกบิณฑบาตเป็นวัตร เดี๋ยวนี้เขาต้องออกกำลังกายกัน พระเราองค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้าวางข้อวัตรไว้

แล้ว เรามีข้อวัตรปฏิบัติ เรามีคุณธรรมในใจ เราไม่ให้กิเลสมันพาหัวใจนี้เข้าวรกเข้าพง เราจะมีครูบาอาจารย์เป็นที่พึ่ง สิ่งใดที่เราแสวงหาก็ก็นำพาหัวใจ แสวงหาสัมมาสมาธิให้เห็นกาย เห็นเวทนา เห็นจิต เห็นธรรมตามความเป็นจริง แล้วฝึกหัดใช้ปัญญา ปัญญาต้องฝึกหัด

แล้วเวลาฝึกหัดขึ้นไปแล้วมันเป็นภาวนามยปัญญาขึ้นมา เราจะมหัสจรรย์ตัวเราเอง มันแปลกประหลาดกับปัญญาของเรา มันแปลกประหลาดมาก มันแปลกประหลาดจนธรรมชาติขององค์สมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า สุตมยปัญญา จินตมยปัญญา ภาวนามยปัญญา แล้วภาวนามยปัญญาไม่มีใครพบใครเห็น เว้นไว้แต่หลวงปู่เสาร์ หลวงปู่มั่น เว้นไว้แต่ครูบาอาจารย์ของเรา ท่านทำจริงของท่านเป็นประโยชน์กับท่าน แล้วท่านถึงได้แสดงธรรม ท่านถึงได้มาชักนำพวกเรา แล้วพวกเราเห็นไหม กำลังจะชวนชวาย กำลังจะเร่งความเพียร กำลังจะทำหัวใจของเราให้มีคุณธรรมขึ้นมาเพื่อประโยชน์กับหัวใจของเรา เอวัง